

Handleiding feedback geven, ontvangen en vragen

Inleiding

Feedback is heel belangrijk voor je ontwikkeling als student, maar het is niet altijd duidelijk hoe je feedback moet geven en gebruiken. Goede feedback geven en ontvangen vraagt om de nodige vaardigheden. Deze vaardigheden kan je leren.

Wat is feedback?

Feedback is een proces waarbij lerenden betekenis geven aan informatie over hun prestaties en deze gebruiken om de kwaliteit van hun werk of leerstrategieën te verbeteren (Carless & Boud, 2018). Feedback is dus niet iets wat je zomaar geeft of wat aan je gegeven wordt, het is een proces waarin je actief aan de slag gaat om de feedback die je geeft helder te formuleren, vervolgens als ontvanger helder te krijgen, verder te vragen en ermee aan de slag te gaan. Het mooie is dat je zowel van het geven van feedback als het krijgen van feedback kan leren. De feedback die je krijgt kan afkomstig zijn van je docenten, maar ook van medestudenten, vrienden, familieleden of zelfs van jezelf.

Er zijn verschillende strategieën voor zowel het geven, ontvangen als verwerken van feedback. Deze gids helpt je om zowel effectief feedback te kunnen geven, als te ontvangen en vervolgens gebruiken.

Feedback geven

Je gaat peerfeedback geven aan een medestudent, maar hoe doe je dat? Hoe geef je goede peerfeedback en wat heb je eraan? Door zelf peerfeedback te geven en door dit te krijgen, kun je je eigen schrijfkwaliteit verbeteren (Wooley et al., 2008). Bij het geven van peerfeedback kun je je specifiek richten op drie aspecten: inhoud, structuur en schrijfstijl (Van den Berg et al., 2006).

Inhoud	Klopt er wat er inhoudelijk gezegd wordt in de stukken? Is het duidelijk en relevant wat er verteld wordt? Zijn beweringen juist onderbouwd met een goede bron?
Structuur	De opbouw van de tekst: staat alles op de juiste plek en sluiten de stukken logisch op elkaar aan? Denk hierbij ook aan signaalwoorden.
Schrijfstijl	De manier van schrijven: professionaliteit, woordkeuze en grammatica.

Houd deze drie aspecten in je achterhoofd wanneer je de volgende vier stappen doorloopt, zie Figuur 1 (Van den Berg et al., 2006).

- 1) **Analyseren**: analyseer het stuk door het geheel te lezen, lettende op de samenhang binnen de tekst.
- 2) **Evalueren**: evalueer het stuk op basis van het beoordelingsformulier/rubric horende bij de opdracht. Voldoet het stuk aan de opgestelde eisen?
- 3) **Uitleggen**: leg uit waar het stuk nog verbeterd kan worden, zodat het stuk duidelijker en completer wordt. En leg daarnaast uit wat al goed gaat. Deze uitleg kan als opmerking in/onder/boven de tekst geplaatst worden of mondeling worden toegelicht.
- 4) **Reviseren**: adviseer de schrijver met suggesties voor zijn of haar revisie zodat het stuk op een hoger niveau wordt gebracht.

Figuur 1. Vier stappen

Voorbeelden/extra tips:

In het volgende deel wordt elke stap nog een keer behandeld aan de hand van een voorbeeld. Soms is dat voorbeeld een citaat uit een artikel, soms is het een situatiebeschrijving.

1) Analyseren

Voorbeeld: “Uit onderzoek is gebleken dat deze betrokkenheid de leerprestaties van het kind positief beïnvloedt, voornamelijk doordat dit effect heeft op de motivatie van het kind (Grolnick & Slowiaczek, 1994). Ook kan de sociale competentie baten bij voldoende betrokkenheid (Hill & Craft, 2003), evenals het zelfvertrouwen (Shirvani, 2007).

De ouder-leerkrachtcommunicatie verloopt niet altijd optimaal (Lemmer, 2012). Dit kan verschillende oorzaken hebben (...)”

- De overgang tussen de twee alinea’s is niet optimaal, waardoor de samenhang van de tekst wat afzwakt. Door een signaalwoord toe te voegen in de eerste zin van de volgende alinea, kun je het verband tussen de twee alinea’s duiden. In deze situatie kun je signaalwoorden opzoeken die een tegenstelling aanduiden (denk aan: maar, echter, toch, in tegenstelling).

Tips:

- Scan eerst de tekst die je gaat beoordelen: zie je al een (logische) volgorde in de tekst? Welke onderdelen verwacht je in welk stuk terug?
- Bij de sociale wetenschappen wordt er vaak gewerkt met het zandlopermodel: de informatie wordt steeds specifiekier toegelicht. Vind je deze structuur ook terug in het stuk?

2) Evalueren

Voorbeeld: In het beoordelingsformulier wordt aangegeven dat de student drie redenen moet geven om een bepaalde theorie te ondersteunen. Het stuk ziet er goed uit, maar jij leest dat een van de gegeven redenen eigenlijk een argument voor een andere reden is.

- Uit het beoordelingsformulier blijkt dat er niet voldaan is aan de eisen van de opdracht. Je kan in je feedback aangeven dat jij als lezer het gevoel hebt dat er een reden ter ondersteuning van de theorie mist.

Tips:

- Lees (nogmaals) het beoordelingsformulier voordat je feedback gaat geven. Hoe zou jij dit stuk beoordelen?
- Volg het beoordelingsformulier als een soort checklist: kan je de onderdelen terugvinden? Zo ja, zijn ze duidelijk?

3) Uitleggen

Voorbeeld: “Bij het onderzoeken van loyaliteit word met geheimhouding er in dit onderzoek een koppeling gemaakt. Geheimen bewaren is het bewust verborgen houden van bepaalde informatie voor andere mensen (Anagnostaki et al., 2013).”

- Neem het hele stuk nogmaals door en let daarbij op de spelling van de werkwoorden (bijvoorbeeld word/wordt). Daarnaast kan de zinsbouw op sommige stukken verbeterd worden, zodat het stuk leesbaarder wordt. Het lijkt erop dat sommige zinnen nog veranderd zijn en hierbij een aantal woorden zijn vergeten weg te halen of te verplaatsen. Door de opbouw van de eerste zin is het niet helemaal duidelijk wat er precies onderzocht wordt, probeer deze zin nogmaals na te lezen en ervoor te zorgen dat mensen die niet dit onderzoek doen, precies weten wat jij gaat onderzoeken.

Tips:

- Probeer eens voor jezelf een korte samenvatting te formuleren van het stuk dat je net gelezen hebt. Komen alle onderdelen terug? Of kunnen bepaalde stukken weggelaten worden of is er extra uitleg nodig bij sommige onderdelen?

- Het doel van feedback is dat iemand er wat aan heeft in de toekomst. Probeer je feedback daarom ook algemeen toepasbaar te schrijven met een concreet voorbeeld.

4) Reviseren

Voorbeeld: Als we kijken naar de voorbeelden van 1, 2 en 3 dan kan je daar een klein stukje in het algemeen over schrijven, waar jouw medestudenten aandacht aan moeten besteden om hun stuk naar een hoger niveau te brengen.

- Na het lezen van het stuk zijn er een paar dingen waar jullie nog naar kunnen kijken, om jullie stuk nog verder te verbeteren. Het is belangrijk om te kijken naar de overgangen tussen de verschillende alinea's (denk aan het gebruik van signaalwoorden) om zo een lijn aan te houden door het hele stuk. Daarnaast is het goed om na de aanpassing van de overgangen tussen alinea's alles nogmaals goed door te lezen en te letten op werkwoordspelling en zinsbouw. Let er bij de zinsbouw vooral op dat er geen dubbelzinnigheid ontstaat, waardoor de lezers wat in de war kunnen raken.

Tips:

- Zorg ervoor dat je feedback concreet en praktisch beschreven is. De lezer moet begrijpen over welk onderdeel de feedback gaat en wat de directe handeling is die daarbij hoort.
- Je kan een bepaalde structuur aanhouden bij het formuleren van feedback: state – explain – illustrate.
 - “Een signaalwoord kan het doel van de alinea verduidelijken. Nu is niet duidelijk dat deze alinea een conclusie weergeeft. Door het signaalwoord ‘tenslotte’ aan het begin van de zin te zetten, wordt het doel van de alinea duidelijk.”

Feedback vragen

Als je je werk inlevert kan je zelf een actieve rol in het feedbackproces spelen door vooraf al feedbackvragen te stellen. Door het stellen van deze vragen is het voor de feedbackgever een stuk makkelijker om je ook feedback te geven waar je iets aan hebt. De goede feedbackvraag stellen is alleen niet zo makkelijk als het lijkt. Vaak stellen studenten de volgende vragen (de Kleijn, 2022):

“Ik loop vast, wat moet ik doen?”

“Is dit goed genoeg?”

“Wat moet ik allemaal verbeteren?”

“Is het nu wel goed (genoeg)?”

Deze vragen zijn lastig te beantwoorden door een feedbackgever. Een feedbackgever kan beter antwoord geven op een vraag als deze specifiek is. Veel studenten vinden het lastig om deze specifieke vragen te stellen. Voor de meeste bovenstaande vragen is er een acroniem bedacht dat je kan gebruiken om tot een specifieke feedbackvraag te komen (de Kleijn, 2021):

Ik loop vast, wat moet ik doen?

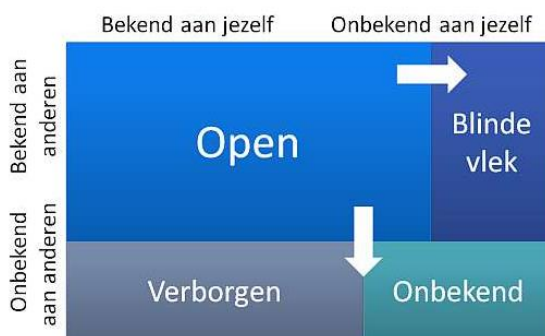
- **Probeer:** **P**robleemomschrijving: Wat is het probleem waar ik tegenaan loop?
- O**pties of oplossingen: Welke oplossingen zie ik zelf (en heb ik geprobeerd)?
- W**eging van opties: Welke voor- en nadelen hebben die oplossingen volgens mij?
- E**igen keuze: Wat zou ik kiezen zonder hulp?
- R**aad vragen: Kunt u me hier feedback op geven?

Is dit goed (genoeg)?

- **Probeer:** **C**ontext: Hoeveel tijd/energie heb ik in dit werk gestoken? Is dit mijn beste versie?
- L**eerdoel/**O**nderdeel: Op welk gedeelte wil ik feedback?
- S**elf-Evaluation: Wat vind ik zelf al goed en nog minder goed aan dat gedeelte?
- R**aad vragen: Kunt u me hier feedback op geven?

Wat moet ik allemaal verbeteren?

Voor deze vraag is er geen acroniem, maar het is goed je te realiseren dat een feedbackgever je niet kan vertellen wat je *allemaal* kan verbeteren. De gever kan je wél vertellen wat het *belangrijkste* is wat je kan verbeteren. Onderstaand figuur geeft weer dat niet alle feedback bekend is voor jezelf of de feedbackgever:

Je feedbackgever kan je helpen om je blinde vlekken zichtbaar te maken. Vraag dus naar deze blinde vlekken.

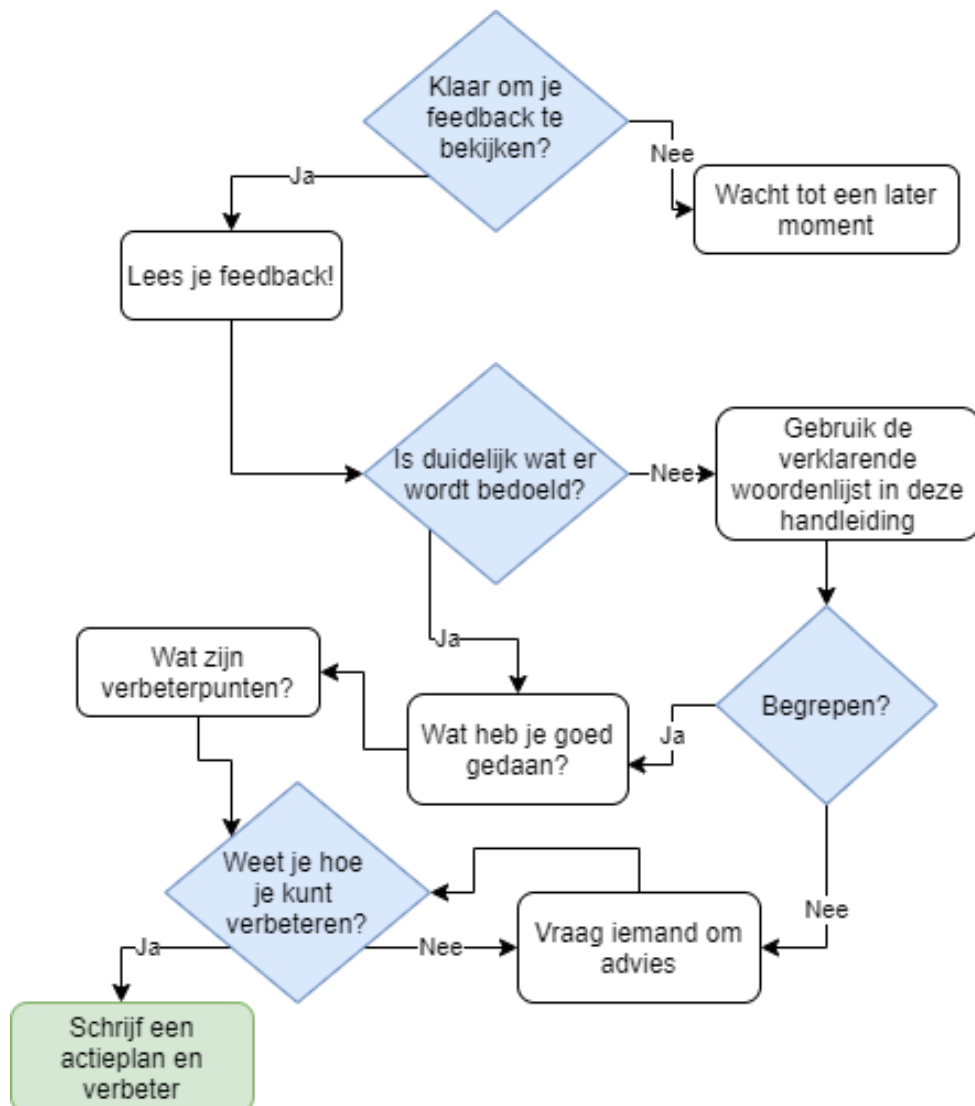
Is het nu wel goed (genoeg)?

Deze vraag is een vervolgvraag als je al feedback ontvangen hebt.

- **Probeer:** **S**amenvatting: Welke feedback heb ik eerder gekregen?
- U**itleg: Hoe heb ik die feedback gebruikt?
- P**roduct/Prestatie: Hoe is dat terug te zien in mijn verbeterde product of prestatie?
- E**moties: Welke emoties riep het op en hoe heb ik dat aangepakt?
- R**aad vragen: Is mijn werk hier inderdaad beter van geworden?

Feedback ontvangen

Je hebt feedback gegeven, zelf om feedback gevraagd, maar je ontvangt ook feedback. Hoe ga je hiermee om? Gebruik onderstaand stappenplan:

Wat als...

... de feedback die ik heb gekregen echt nutteloos is, waardoor ik er helemaal niets mee kan?

Niet alle feedback is even constructief en gedetailleerd. Soms kan feedback niet erg informatief zijn, of ben je het misschien helemaal oneens met de feedback. Maar negeer de feedback niet! Soms is het meest waardevolle van de feedback jouw reactie daarop. Zelfs wanneer je het bijvoorbeeld oneens bent met een suggestie, kan het nadenken over waarom je het daarmee oneens bent je een beter inzicht geven, of je duidelijk maken hoe je argumentatie beter kan worden onderbouwd. Je kan ook de beoordelaar (vriendelijk) vragen of je een en ander met hem/haar mag bespreken.

...ik toch nooit meer dezelfde opdracht moet uitvoeren, de feedback is dan toch waardeloos?

Veel studenten denken er zo over. Maar er is altijd wel iets te leren van feedback, zelfs wanneer het feedback is over een opdracht die je later in je studie niet meer gaat tegenkomen. De feedback kan bijvoorbeeld gaan over zaken die op alle schriftelijke beoordelingen van toepassing zijn, zoals structuur, grammatica of bronvermelding. Of de feedback kan betrekking hebben op andere zaken die je elders kunt toepassen, zoals de kwaliteit van je kritische analyse, of de mate waarin je verdere literatuur moet raadplegen. Als je echt niets nuttigs in je feedback kunt ontdekken, kan een gesprek met je docent mogelijk uitkomst bieden.

...er van me wordt gevraagd om mijn prestaties in een bepaald opzicht te verbeteren?

Sommige feedbackopmerkingen die studenten ontvangen, komen steeds weer terug. Hier volgen enkele veel voorkomende opmerkingen over aspecten die volgens beoordelaars voor verbetering vatbaar zijn:

Kritisch zijn

Bij de beschrijving van je onderzoek of theorieën moet je jezelf de vraag stellen of je beweringen onweerlegbaar zijn – kan er aan je conclusies worden getwijfeld? Zo ja, waarom? Ondersteunt het bewijsmateriaal werkelijk je ideeën zoals jij beweert?

Structuur

De beste manier om de structuur te verbeteren is je werk plannen voordat je begint te schrijven. Wat wil je precies zeggen? Wat moet de lezer in de eerste plaats begrijpen om de rest van je betoog te kunnen begrijpen? Hoe kun je ieder hoofdstuk van je werk naadloos laten aansluiten bij de rest van de tekst, zodat de lezer niet de draad kwijtraakt?

Gebruik van bewijsmateriaal

Soms zijn studenten zo overtuigd van hun begrip van de materie dat zij vergeten bewijsmateriaal te vermelden om hun beweringen te staven. Zorg ervoor dat alles wat je beweert, wordt ondersteund door bewijsmateriaal! Het is altijd aan te raden om je belangrijkste bronnen goed te lezen, in plaats van alleen maar uittreksels van die bronnen te lezen. Is in de bronnen echt vermeld wat jij denkt dat er staat?

Bronvermelding

Het op juiste wijze vermelden van je bronnen is vaak lastig, maar het is vrij eenvoudig om na te gaan wat je precies moet doen. Controleer je feedback om te zien waar je vaak de fout in gaat. Doorgaans gebruiken we de APA-stijl om geraadpleegde bronnen te vermelden. De APA-manual geeft veel richtlijnen die je kan gebruiken.

Schrijfstijl

Je schrijfstijl kan moeilijk te veranderen zijn, maar er wordt binnen de universiteit om een bepaalde formele schrijfstijl gevraagd. Kijk bij het lezen van teksten en artikelen niet alleen naar wat er wordt gezegd, maar ook hoe de tekst is geformuleerd. Als je artikelen vindt die heel duidelijk geformuleerd en eenvoudig te begrijpen zijn, kun je deze bewaren als voorbeeld voor het soort stijl waarnaar je streeft.

Verklarende woordenlijst

Soms geven beoordelaars feedback en kan het lastig zijn duidelijk te krijgen wat ze precies bedoelen. De volgende begrippen en uitleg kunnen wat verheldering geven:

<p>Abstract</p> <p>Ergens te vaag over zijn door het niet in duidelijke taal uit te leggen, of door het niet in de theorie te verankeren of door geen voorbeelden te geven (zie ook “concreet”).</p>	<p>Evenwichtige argumentatie</p> <p>Hoewel het vaak de moeite waard is om een standpunt in te nemen, moet je niet vergeten ook bewijsmateriaal te presenteren dat andere zienswijzen belicht.</p>
<p>Duidelijkheid</p> <p>Zorg ervoor dat het eenvoudig is voor de lezer om je standpunten te begrijpen door duidelijk taalgebruik toe te passen, en uit te leggen waarom je deze standpunten inneemt. Vaak is het belangrijk er niet van uit te gaan dat de lezer automatisch weet wat je denkt.</p>	<p>Samenhang</p> <p>Laat zien hoe verschillende bronnen en theorieën worden gecombineerd tot een steekhoudende argumentatie. Een gebrek aan samenhang kan tot gevolg hebben dat je verslag meer weg heeft van een opsomming van onderzoek dan een beargumenteerd betoog.</p>
<p>Beknopt</p> <p>In je werk moet je ideeën duidelijk en met zo weinig mogelijk woorden uitleggen – als je niet meer dan een maximaal aantal woorden mag gebruiken, maak daar dan optimaal gebruik van! Voorkom dat de beoordelaar vindt dat je veel te uitvoerig schrijft. Schrijf zo bondig mogelijk en vermijd onnodig gecompliceerde zinnen en woorden.</p>	<p>Kritische evaluatie/analyse</p> <p>Laat zien dat je goed hebt nagedacht over de beweringen die je doet en dat je je hebt afgevraagd of deze wel juist zijn. Zelfs als je beweringen volkomen gegrond zijn, moet je aantonen dat je deze niet kritiekloos hebt overgenomen.</p>
<p>Structuur</p> <p>Presenteer je werk op zodanige wijze dat de lezer je argumentatie kan volgen. Zorg ervoor dat je alinea’s een logische volgorde hebben, dat je het verband ertussen duidelijk maakt, en dat iedere paragraaf een goede begin- en eindzin bevat.</p>	<p>Eigen inbreng</p> <p>Laat zien dat je zelf hebt nagedacht, bijvoorbeeld door je te baseren op onderzoek dat verder gaat dan dat waarover je tijdens college hebt geleerd, om te komen tot een argumentatie waaraan niet iedere student gedacht zou hebben.</p>
<p>Illustreeren</p> <p>Geef voorbeelden om de punten in je betoog te ondersteunen, bij voorkeur door gebruik te maken van bewijsmateriaal.</p>	<p>Gedetailleerde uitwerking</p> <p>Zorg ervoor dat je argumentatie in detail is uitgewerkt en geef daarbij zo nodig voorbeelden, en werk je ideeën uit in plaats van ze alleen kortweg te noemen.</p>
<p>Concreet</p> <p>Zorg voor duidelijk en precies taalgebruik om een bepaalde situatie of bevinding te beschrijven, in plaats van vage ideeën te presenteren (zie ook “abstract”).</p>	<p>Specifiek</p> <p>Doe nauwkeurig en gedetailleerd verslag van je onderwerp, en baseer je daarbij op specifieke voorbeelden.</p>
<p>Vloeiend betoog</p> <p>Zorg voor een coherente argumentatie door de verschillende punten in je betoog in een logische volgorde met elkaar te verbinden, zodat je betoog makkelijk te volgen is.</p>	<p>Uiteenlopende bronnen</p> <p>Probeer je te baseren op meer dan alleen de bronnen die door je docenten zijn aangedragen, en baseer je werk niet teveel op slechts één of twee bronnen.</p>
<p>Transparantie</p> <p>Beschrijf de denkprocessen die ten grondslag liggen aan je argumentatie duidelijk. Zelfs wanneer je een goed idee hebt, kan het voor de beoordelaar soms lastig zijn om je redenering te volgen.</p>	

Bronvermelding

Deze feedbackgids is een aangepaste versie van de feedbackgids geschreven door Richard Kragten en Katja van Zalen van de faculteit Business & Economie aan de Hogeschool van Amsterdam. De oorspronkelijke versie is geschreven door Naomi Winstone en Robert Nash (University of Surrey). Daarnaast is het formulier 'stappenplan voor het geven van feedback' toegevoegd, deze is gemaakt door de Opleidingscommissie van de ALPO en Onderwijswetenschappen.

Aanvullende bronnen:

- Carless, D., & Boud, D. (2018). The development of student feedback literacy: enabling uptake of feedback. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 43(8), 1315-1325. <https://doi.org/10.1080/02602938.2018.1463354>.
- De Kleijn, R. A. M. (2021). Supporting student and teacher feedback literacy: an instructional model for student feedback processes. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, <https://doi.org/10.1080/02602938.2021.1967283>.
- De Kleijn, R. A. M. (2022, 18 april). *Het (leren) stellen van een goede feedbackvraag*. Toetsrevolutie, <https://toetsrevolutie.nl/?p=3278>
- Van den Berg, I., Admiraal, W., & Pilot, A. (2006). Designing student peer assessment in higher education: Analysis of written and oral peer feedback. *Teaching in higher education*, 11(2), 135-147. <https://doi.org/10.1080/13562510500527685>.
- Wooley, R., Was, C., Schunn, C. D., & Dalton, D. (2008, July). The effects of feedback elaboration on the giver of feedback. *In 30th Annual Meeting of the Cognitive Science Society (Vol. 5)*.